

0111 განათლების მეცნიერება EDUCATION SCIENCE

საქართველოში პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის
კვლევა და ანალიზი

ლელა ნატროშვილი

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

Caucasus's International University

E-mail: Lela.Natroshvili@energo-pro.ge

რეზიუმე

მოცემულია საქართველოში პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის კვლევისა და ანალიზის შედეგები. განსაზღვრულია ის პრობლემები, რაც აფერხებს საქართველოში პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის პროცესებს. ნაშრომის მიზანია გაანალიზოს საზღვარგარეთ და საქართველოში არსებული პროფესიული სწავლების დაწესებულებების ინტერნაციონალიზაციის მდგომარეობა, განსაზღვროს ინტერნაციონალიზაციის ხელშემშლელი პირობები და მიღებული შედეგების მეცნიერულ ანალიზზე დაყრდნობით იქნეს შემოთავაზებული შესაბამისი რეკომენდაციები. განხილულია პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის შინაარსი და მნიშვნელობა განათლების ხარისხის ამაღლების, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისა და ევროსტრუქტურებში ინტეგრაციის ასპექტში. შემოთავაზებულია ქვეყანაში პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის ეფექტიანი განვითარების მეცნიერულ კვლევებზე დაფუძნებული რეკომენდაციები. მიღებული შედეგები შეიძლება ეფექტიანად იქნეს გამოყენებული ქვეყნის პროფესიული განათლების სისტემის მართვის პროცესში.

დასკვნა. ოცდამეერთე საუკუნეში პროფესიული განათლება გახდა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების რეალური ნაწილი. ხოლო მისი ინტერნაციონალიზაცია გადაუდებელი და აუცილებელი პროცესი, რაც გულისხმობს ორ ან მეტ ქვეყანას შორის თვითმყოფადობაზე დამყარებულ კულტურულ იდენტობას. ჩვენ მიერ ჩატარებულმა ანალიზმა აჩვენა პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის მოთხოვნადობა ევროპის საგანმანათლებლო სისტემაში. რაც შეეხება საქართველოს, ეს პროცესი იმყოფება განვითარების საწყის სტადიაში, საჭიროებს მეცნიერულ კვლევაზე დამყარებულ საფუძვლიან რეკომენდაციებს, რაც შესრულებულია ამ ნაშრომში.

საკვანძო სიტყვები: პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაცია. ინფრასტრუქტურული განვითარება. გლობალური საგანმანათლებლო სივრცე. საერთაშორისო თანამშრომლობა. განათლების ტრანსფერი. სტრატეგიული ამოცანა. შრომის ბაზარი. ციფრული საკომუნიკაციო გარემო.

მაღალი დონის პროფესიული კადრის მომზადების საქმეში განათლების ინტერნაციონალიზაციის მნიშვნელობაზე და ღირებულებებზე ევროპის საგანმანათლებლო სისტემებში რამდენიმე ათწლეულის წინ დაიწყო საუბარი. განათლების ინტერნაციონალიზაციის პოლიტიკა, როგორც განათლების ხარისხის ამაღლებისა და საერთაშორისო საგანმანათლებლო ასპარეზის ხელშემწყობი ფაქტორი, ევროპული სახელმწიფოების მთავრობების და შესაბამისი საგანმანათლებლო დაწესებულებების დღის წესრიგში შევიდა. დღეისათვის ევროპის ქვეყნებში განათლების ინტერნაციონალიზაცია განიხილება, როგორც ნაციონალურ, ასევე გლობალურ დონეზე. ფაქტობრივად, დღეს თვით ხარისხიანი ინტერნაციონალიზაცია განიხილება, როგორც განათლების ხარისხის მიღწევის დონის მაჩვენებელი. ინტერნაციონალიზაცია სათავეს იღებს ბოლონის პროცესიდან, რომლის უმთავრესი მიზანია ევროპაში შემავალი ქვეყნების განათლების სისტემების დაახლოება და ჰარმონიული ურთიერთობა; ერთიანი ევროპული საგანმანათლებლო სივრცის ჩამოყალიბება. ეს კი ხელს შეუწყობს ამ გაერთიანებაში შემავალი ქვეყნების მოქალაქეთა დასაქმებას, შრომის ბაზრის უზრუნველყოფას კვალიფიციური სპეციალისტებით და შრომის ბაზარზე კონკურენტუნარიანობის გაზრდას.

საწყის ეტაპზე ინტერნაციონალიზაციის იდეის განხორციელებასა და შესაბამისი პროექტების რეალიზებას წინ მრავალი დაბრკოლება უძლოდა, რომელთაგანაც უმთავრესი იყო ენის ბარიერი და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების ინსტრუმენტების დაბალი დონე.

21-ე საუკუნის დასაწყისი გახდა ენობრივი ბარიერისა და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების განვითარების სფეროში გარდატეხის დასაწყისი. ინგლისური ენა, როგორც სამეცნიერო-საგანმანათლებლო კომუნიკაციის ეფექტიანი საშუალება, გახდა დომინანტური ენა, ხოლო ციფრულმა საინფორმაციო საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებმა შექმნეს სწრაფი და მყისიერი საკონტაქტო ურთიერთობის (ონლაინ კონტაქტების) უპრეცედენტო საშუალება.

ახლა, როდესაც საქართველო გახდა ევროკავშირის წევრობის კანდიდატი ქვეყანა, ევროპის ეკონომიკაში ინტეგრირებისა და ევროკავშირის სრულუფლებიანი წევრობისათვის მრავალმნიშვნელოვან ამოცანის გადაწყვეტა მოგვიწევს. ცხადია, ერთ-ერთ ძირითად ამოცანად მივიჩნევთ განათლების სისტემაში შესაბამისი გარდაქმნების განხორციელებას. ვფიქრობთ, ამ ასპექტში მთავარი ამოცანა იქნება პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაცია და ამ სფეროში ინტეგრაციული პროცესების ეფექტიანი წარმართვა.

იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველოში არ გვაქვს საგანმანათლებლო ინტერნაციონალიზაციის არც თეორიული და არც პრაქტიკული გამოცდილება, პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის ამოცანის გადასაწყვეტად აუცილებლად მოგვიწევს პრობლემების გარკვეული სპექტრის გათვალისწინება. ეს პრობლემები შეიძლება წარმოვაჩინოთ, როგორც კვლევის ობიექტები. მაგალითად, ჩვენი პროფესიული განათლების სისტემის ევროპის საგანმანათლებლო სივრცეში ასოცირებისათვის უნდა მივაქციოთ ყურადღება ისეთი ამოცანების გადაჭრას როგორცაა: პროფესიული განათლების სწავლებისა და სწავლის ხარისხის კრიტერიუმები, სწავლების პირობები, ახალი ტექნოლოგიების და სასწავლო პროგრამების დაახლოება ევროპულ სტანდარტებთან და სხვ.

ამ ამოცანების გადაწყვეტის ძირითად პრობლემას წარმოადგენს პროფესიული კადრის მომზადებაში დასაქმებული მასწავლებელთა მომზადება (გადამზადება); პროფესიულ სწავლებაში დასაქმებული მეწარმეობისა და მრეწველობის ოსტატთა პროფესიული კომპეტენციების ხარისხი და დონე; ტექნიკური და პრაქტიკული სამუშაოების წარმოებისათვის პროფესიული მომზადების სასწავლო ბაზის შექმნა. ეს ყველაფერი წარმოადგენს პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის ხელშემწყობ პირობებს და მიმართულია ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცეში ინტეგრირებისაკენ.

დღეს, საქართველოში მოქმედი პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების სახეებია: პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულება/კოლეჯი - რომელიც უფლებამოსილია განახორციელოს პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამები, მოკლე ციკლის საგანმანათლებლო პროგრამები, პროფესიული მომზადების პროგრამები, პროფესიული გადამზადების პროგრამები და სახელმწიფო ენაში მომზადების პროგრამები. **2023 წლის მარტის მონაცემებით საქართველოში ფუნქციონირებს პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების განმახორციელებელი შემდეგი საგანმანათლებლო დაწესებულებები: ავტორიზებული სახელმწიფო კოლეჯები - სულ 19 ერთეული, სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით დაფუძნებული კოლეჯები - სულ 7 ერთეული, - ავტორიზებული კერძო პროფესიული/საზოგადოებრივი კოლეჯები - სულ 35 ერთეული, პროფესიული პროგრამების განმახორციელებელი ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებები - სულ 2 ერთეული, პროფესიული პროგრამების განმახორციელებელი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები სულ 12 ერთეული.** ეს დაწესებულებები უფლებამოსილია საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით განახორციელოს პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამები და მათი ფუნქციონირება რეგულირდება პარლამენტის მიერ 2018 წელს მიღებული კანონით „პროფესიული განათლების შესახებ“ [1, 2].

აღსანიშნავია, რომ ბოლო ათწლეულში საქართველოში ინტენსიურად და რაც შეიძლება სწრაფი ტემპით ხორციელდება პროფესიული განათლების სისტემის რეფორმირება და განვითარება. ამ

რეფორმირების საფუძველზე უკვე ბევრი საინტერესო პროექტის რეალიზება მოხდა. რეალიზებული პროექტების უმრავლესობის შინაარსი ფაქტობრივად პროფესიული განათლების ევროპულ სისტემასთან კავშირებს ასახავს. კერძოდ, სწავლების სისტემის რეფორმა გაჯერებულია ინფრასტრუქტურული განვითარების ევროპასთან მიმსგავსებული პროექტებით. საქართველოში არსებული პროფესიული დაწესებულებების შენობების რეაბილიტაცია და ახლად აშენებული სასწავლო დაწესებულებების ნაგებობები საერთაშორისო სტანდარტებს ესადაგება.

ყოველივე ზემოხსენებულის მიუხედავად, საქართველოს პროფესიული განათლების სისტემაში, სამწუხაროდ, ჯერ კიდევ არ არსებობს პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის ჩამოყალიბებული სტრატეგია, რის შედეგადაც, პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების საერთაშორისო განვითარების ტემპი ძალზე დაბალია; პროფესიული სწავლების გლობალური საგანმანათლებლო სივრცე, საგანმანათლებლო მომსახურება და ექსპორტის მოცულობა ცარიელია.

ჩვენ მიერ ევროპის პროფესიულ განათლებაში არსებული მდგომარეობის განხილვისათვის მოძიებული მასალების ანალიზმა, რომელიც ასახავდა პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის განვითარების საერთაშორისო პრაქტიკას, აჩვენა, რომ მდგრადი ეკონომიური განვითარების სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე, პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციის სასარგებლოდ გადაწყვეტილების მიღება წარმოადგენს განმსაზღვრელ ფაქტორს. ამიტომ, განვითარებული ქვეყნების მთავრობის უმეტესობა, ეროვნული ეკონომიკური სტრატეგიული ინტერესების რეალიზაციის მიზნით, ქმნის ყოველგვარ პირობებს საგანმანათლებლო სისტემის ინტერნაციონალიზაციისთვის და შესაბამისად მიმართავს ამ პროცესის სტიმულირების სხვადასხვა გზას [3].

ევროპის ქვეყნების უმრავლესობის მთავრობები პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაციას თვლიან თავისი პოლიტიკის ნაწილად და ისწრაფვიან მკიდროდ ითანამშრომლონ ერთმანეთთან ამ სფეროში. ევროპის ქვეყნების ეროვნულ და გლობალურ დონეზე შექმნილია მრავალი ორგანიზაცია, რომლებიც მხარს უჭერენ ამ პოლიტიკას და აქტიურად მოქმედებენ მის პრაქტიკაში განხორციელების მიზნით [4].

როგორც ავტორი აღნიშნავს, პროფესიული განათლებისა და სწავლების სისტემის მიდგომების ექსპორტის შესაძლებლობა ანუ ინტერნაციონალიზაცია, მნიშვნელოვან როლს თამაშობს პროფესიული განათლების საერთაშორისო თანამშრომლობის საკითხში. ეს თემა წარმოადგენს მუდმივად განხილვის საკითხს ევროპულ, განსაკუთრებით კი გერმანულენოვან, ძალიან უნიკალური და კარგად განვითარებული პროფესიული განათლების სისტემის მქონე ქვეყნებში. თუმცა, ბოლოდროინდელი კვლევის შედეგები ადასტურებს, რომ აქამდე მიღწეული პროგრესი საერთაშორისო პროფესიული განათლების ტრანსფერისადმი წარმოშობილი გამოწვევებისა და პრობლემების გამო ძალიან შეზღუდულია. ამ ხარვეზის აღმოსაფხვრელად - პროფესიული განათლების სისტემების ინტერნაციონალიზაციისა და ტრანსფერადობის თემაზე, მიმდინარეობს სხვადასხვა კვლევითი პროექტის შედეგების განხილვა და ანალიზი [5].

როგორი მდგომარეობაა ამ მხრივ საქართველოში?

საინტერესოა 2013 წლის დეკემბერში დამტკიცებული პროფესიული განათლების რეფორმის სტრატეგიის შინაარსი. სტრატეგიის ტექსტი გვაუწყებს, რომ იწყება პროფესიულ განათლებაში სისტემური გარდაქმნები, რომელიც შესაბამისობაში იქნება შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან. პროფესიული სწავლების საგანმანათლებლო პროგრამები განისაზღვრება დამსაქმებელთა მონაწილეობით; ახალი პროფესიული პროგრამების და ინოვაციური სწავლების განხორციელება მოხდება სახელმწიფოს მიერ პროფესიულ სწავლების დაწესებულებების თანამედროვე სასწავლო ლაბორატორიებით აღჭურვილ და სხვა ინოვაციური სასწავლო მექანიზმების გამოყენებით. აქვე, სხვადასხვა სტრატეგიულ ამოცანებთან ერთად განისაზღვრა **სტრატეგიული ამოცანა 1. პროფესიული განათლების შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან შესაბამისობა და სისტემის ინტერნაციონალიზაცია.** ხაზგასმულია განმარტებაც, რომ „საქართველოში არსებული კვალიფიკაციების სისტემის დაახლოება

ევროპულ სისტემასთან უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა ინტერნაციონალიზაციის უზრუნველსაყოფად. . .“ [6].

მიუხედავად აღნიშნულისა, როგორც ზემოთ მივუთითეთ, საქართველოს პროფესიული განათლების სისტემაში ჯერ კიდევ არ არის განსაზღვრული ინტერნაციონალიზაციის ის სტრატეგია, რომელიც ხელს შეუწყობს პროფესიული განათლების მიმართებაში ჩვენი ქვეყნის ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცეში ადაპტირებას და არ არის შექმნილი აქ დაფიქსირებული - პროფესიული განათლების სისტემის ინტერნაციონალიზაციის სტრატეგიული ამოცანა 1-ის რეალიზების მექანიზმი.

ჩვენ გამოთქმულ აზრს ადასტურებს განათლებისა და მეცნიერების 2017-2021 ერთიანი სტრატეგიის შუალედური და საბოლოო შეფასებაც, რამაც „გამოავლინა, რომ სტრატეგიული მიზნები და ამოცანები მკაფიოდ არ იყო ფორმულირებული და გამყარებული შესაბამისი ინდიკატორებით. არაზუსტი ან არაგაზომვადი ინდიკატორები არ იძლეოდა საშუალებას, მიზნებთან მიმართებით შეფასებულიყო განხორციელებული საქმიანობა, დადგენილიყო წარმატების ზუსტი კოეფიციენტი, რაც მიღებული შედეგის ხარისხს დაადგენდა“. „ინტერნაციონალიზაციის პროექტები ხშირად მხოლოდ შეზღუდული რაოდენობის სტუდენტებისთვის არის ხელმისაწვდომი. ლიმიტირებულია პროგრამების მრავალფეროვნება, რაც იძლევა სტუდენტების მხრიდან მხოლოდ პასიური მონაწილეობის შესაძლებლობას. ამასთან, სათანადოდ არ არის გააზრებული საქართველოში საზღვარგარეთიდან ჩამოსული სტუდენტების საქართველოს აკადემიურ სივრცეში ადაპტირებისათვის მულტიკულტურული სივრცის ღიაობა და პრაქტიკული გამოცდილების შესაბამისი გაზიარება. ყველაფერი ეს უქმნის სოციალიზაციისა და სხვა ყოფითი პრობლემას საქართველოში ჩამოსულ სტუდენტებს [7].

როგორც საქართველოს პროფესიული განათლების რეფორმის სტრატეგიის ჩანაწერიდან ჩანს, თუ პროფესიული განათლების ინტერნაციონალიზაცია არის ამ დარგის განვითარების სტრატეგიული მიმართულება და არა მხოლოდ სლოგანი, მაშინ ჩვენი თვალსაზრისით საჭიროა, მეცნიერულ დონეზე იყოს შესწავლილი და დასაბუთებული, თანამედროვე შრომის ბაზარზე კონკურენტუნარიანი პროფესიონალის მომზადების ინტერნაციონალიზაციის შესაბამისი დიდაქტიკური პრინციპები და საფუძვლები; ინტერნაციონალიზაციის ფუნქცია, არსი, ბუნება და ქვეყნისათვის მისი აუცილებლობისა და სარგებლიანობის კრიტერიუმები.

რა პირველი რიგის სამუშაოები უნდა ჩავატაროთ იმისათვის, რომ მოხდეს საქართველოში პროფესიული განათლების ინფორმატიზაციის განვითარება და მისი ეფექტიანი რეალიზება?

ჩვენ მიერ ჩატარებული კვლევის ანალიზი გვამლევეს უფლებას გამოვთქვათ ჩვენი თვალსაზრისი და ჩამოვყალიბოთ შემდეგი სახის ძირითადი რეკომენდაციები:

- შეიქმნას პროფესიული სწავლების ინტერნაციონალიზაციის ხელშემწყობი საერთო ორგანიზაციული კულტურის გარემო.
- ამალდეს პროფესიული სასწავლებლების საერთაშორისო იმიჯი, ღირსება (რეპუტაცია) და ცნობადობა.
- უნდა მომზადდეს პროფესიული სწავლების სტუდენტთა საერთაშორისო მობილობის ბაზა. ამისათვის, სხვადასხვა ღონისძიებებიდან უპირველესია პროფესიული განათლების სისტემაში უცხოური ენის (უპირატესად ინგლისურის) გაძლიერებული სწავლება.
- უნდა გადამზადდეს პროფესიულ სწავლებაში დასაქმებული სასწავლო პერსონალი (კვალიფიციური კადრი) ინტერნაციონალიზაციის მოთხოვნების შესაბამისად.
- მოხდეს შრომის ბაზარზე მოთხოვნადი კვალიფიკაციების ურთიერთ აღიარება ჩვენსა და საზღვარგარეთის ქვეყნებს შორის.
- განისაზღვროს და დადგინდეს სასწავლო გეგმების კრედიტების თავსებადობა საზღვარგარეთის სასწავლო გეგმებთან (მობილობის ანუ სწავლის გაგრძელების ხელშესაწყობად საზღვარგარეთ).

- დამუშავდეს ურთიერთთანამშრომლობის, გაცვლითი სწავლების, ერთობლივი და ორმაგი პროგრამების განხორციელების ხელშერმწყოები გეგმა.
- მოხდეს პროფესიული სწავლების ინტერნაციონალიზაციის უზრუნველყოფის თანამედროვე ციფრული საკომუნიკაციო გარემოს ფორმირება.
- და სხვ.

ლიტერატურა

1. <https://www.mes.gov.ge/content.php?id=215&lang=geo>. პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებები.
2. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4334842?publication=8>. საქართველოს კანონი პროფესიული განათლების შესახებ.
3. Knight J. (2013). The changing landscape of higher education internationalisation — for better or worse? Perspectives: Policy and Practice in Higher Education, 17 (3).
4. Olga Zlatkin [Matthias Pilz](#). Internationalization of vocational education and training—Advances and developments. International Journal of Training and Development 26(4). November 2022.
5. <https://vetnetsite.org/2022/11/28/new-special-issue-on-internationalization-of-vocational-education-and-training-advances-and-developments/>.
6. <https://www.mes.gov.ge/uploads/>
სტრატეგია/განათლებისა%20და%20მეცნიერების%20სტრატეგია.pdf.
7. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი ეროვნული სტრატეგია 2022 - 2030.

Lela Natroshvili

Research and analysis of the internationalization of vocational education in Georgia

Abstract

In the 21st century, vocational education has become a real part of the country's socio-economic development. Internationalization of vocational education is a necessary process that implies a cultural identity based on identity between two or more countries. Our analysis showed the demand for internationalization of vocational education in the European educational system. As for Georgia, this process is at an early stage of development and requires sound recommendations based on scientific research, which is what is done in this article.

Keywords: Internationalization of professional education. infrastructural development. A global educational space. International cooperation. Transfer of education. A strategic task. Labor Market. Digital communication environment.